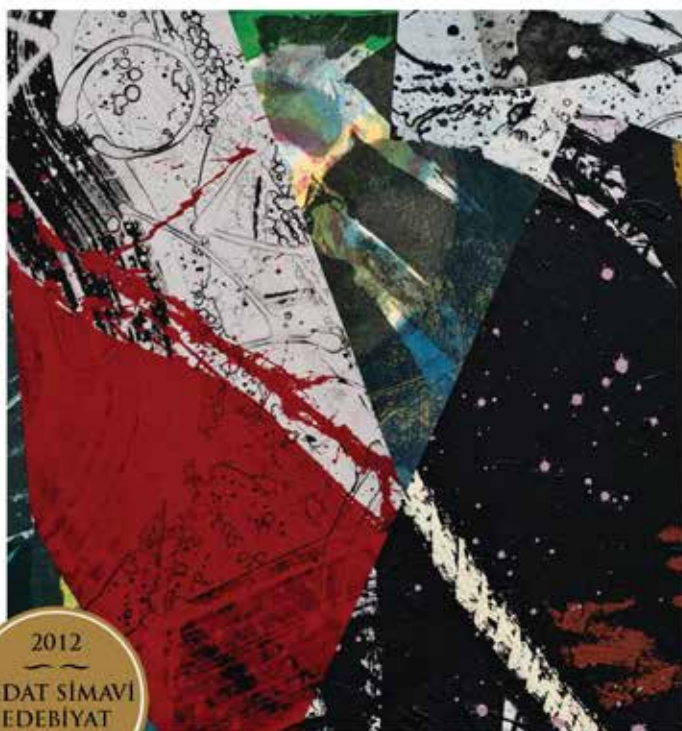

AHMET CEMAL

LANETLENMİŞ AĞUSTOSBÖCEKLERİ

DENEME

❤
CAN

3.
BASKI

AHMET CEMAL
LANETLENMİŞ
AĞUSTOSBÖCEKLERİ

© 2012, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2012

3. basım: Ağustos 2017, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 1 000 adet yapılmıştır.

Yayına hazırlayan: Faruk Duman

Kapak tasarımı: Ayşe Çelem Design

Kapak resmi: © Shutterstock / Etien Jones

Kapak baskı: Azra Matbaası

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi D Blok 3. Kat No: 3-2

Topkapı-Zeytinburnu, İstanbul

Sertifika No: 27857

İç baskı ve cilt: Yıldız Matbaa Mücellit

Maltepe Mah. Gümüşsuyu Cad. Dalgıç İş Merkezi No: 3 Kat: 2

Topkapı-Zeytinburnu

Sertifika No: 33837

ISBN 978-975-07-1521-1

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Hayriye Caddesi No: 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 31730

AHMET CEMAL
LANETLENMİŞ
AĞUSTOSBÖCEKLERİ

DENEME

2012 SEDAT SİMAVİ EDEBİYAT ÖDÜLÜ

Ahmet Cemal'in Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Dokunmak, 1999

Şeref Bey Artık Burada Yaşamıyor, 1999

Sanat Üzerine Denemeler, 2000

Bizi Yaşatanlar ve Öldürenler, 2002

İnsana Dönmek, 2002

Oynamak Varken, 2002

Giderayak, 2004

Kıyıda Yaşamak, 2004

Önce Şairleri Yaktılar, 2014

AHMET CEMAL, 1942'de doğdu. St. Georg Avusturya Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede bir süre asistanlık yaptı. İstanbul'daki Avusturya Kültür Ataşeliği'nde çalıştı. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde çeviri dersleri verdi. *Yeni Ufuklar*, *Varlık*, *YAZKO Edebiyat*, *Gergedan*, *Argos* ve *Milliyet Sanat* dergilerinde yazdı. 1980'de Mustafa Kemal Ağaoğlu tarafından kurulan Yazarlar ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi'nde (YAZKO) genel yayın koordinatörü olarak çalıştı. Aynı yerde *YAZKO Çeviri Dergisi*'ni kurdu ve yönetti. Anadolu Üniversitesi'nde 19 yıl süreyle, lisans, lisansüstü ve doktora eğitimi düzeyinde olmak üzere, İletişim Bilimleri Fakültesin'de Sanat Tarihi, Estetik, Kültür Tarihi, Metin Yazımı ve Metin Çözümleme, Güzel Sanatlar Fakültesi'nde Temel Sanat Kavramları, Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nde de Dünya Tiyatro Tarihi, Çağdaş Tiyatro, Tiyatro Edebiyatı ve Tiyatro Estetiği derslerini verdi. İstanbul ve Mimar Sinan üniversitelerinin tiyatro bölümlerinde Dünya Tiyatro Tarihi ve Tiyatro Edebiyatı derslerini üstlendi. Bahçeşehir Üniversitesi'nde beş yıl boyunca Antikçağ'dan Günümüze Eleştirel Düşüncenin Tarihi, Edebiyat ve Eleştirel Düşünce ve Estetik ve Temel Sanat Kavramları derslerini verdi. Ingeborg Bachmann, Walter Benjamin, Bertolt Brecht, Hermann Broch, Elias Canetti, Paul Celan, Ernst Fischer, E.H. Gombrich, Goethe, Friedrich Hölderlin, Franz Kafka, Heinrich v. Kleist, Georg Lukács, Robert Musil, Friedrich Nietzsche, E.M. Remarque, Novalis, R. M. Rilke, Anna Seghers, Manès Sperber, Georg Trakl ve Stefan Zweig'in çeşitli eser-

lerini Türkçeye çevirdi. Deneme ve makaleleri *Yaşamdan Çevirdiklerim*, *Odak Noktasında Yaşananlar*, *Şeref Bey Artık Burada Yaşamıyor*, *Bizi Yaşatanlar* ve *Öldürenler*, *Aradığımız Tiyatro*, *Oynamak Varken*, *Sanat Üzerine Denemeler*, *Okuyan Gençliğe Mektuplar*, *İnsana Dönmek*, *Giderayak* ve *Lanetlenmiş Ağustosböcekleri* ve *Önce Şairleri Yaktılar* başlığıyla kitaplaştı. *Şiirleri Geçmiş Bir Dua Kitabından* adıyla yayımlandı. *Kıyıda Yaşamak* başlıklı bir romanı ve *Dokunmak* başlıklı bir hikâye kitabı var. 1988 yılında Türk kültürüne yaptığı hizmetler nedeniyle Anadolu Üniversitesi Senatosu tarafından kendisine fahri doktora unvanı verildi. 2010 yılında Avusturya Cumhurbaşkanı tarafından Avusturya Federal Cumhuriyeti Altın Liyakat Nişanı'na layık görüldü. Aynı yıl, Türkiye Cumhuriyeti ve Federal Almanya Cumhuriyeti tarafından ilk kez düzenlenen Tarabya Çeviri Ödülleri çerçevesinde, Almandan Türkçeye çeviri dalında büyük ödülü aldı. *Lanetlenmiş Ağustosböcekleri* başlıklı deneme kitabıyla 2012 yılında Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından verilen Sedat Simavi Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Aynı yıl Dil Derneği tarafından kendisine Türk Dil Kurumu'nun 80. kuruluş yıldönümü nedeniyle ve Türk diline katkılarında ötürü Onur Ödülü verildi. 2013 yılında TÜYAP tarafından on sekizincisi düzenlenen İzmir Kitap Fuarı'nın Onur Yazarı seçildi. 2014 yılında ise Hermann Broch'tan yaptığı *Vergilius'un Ölümü* başlıklı roman çevirisiyle Avusturya Devlet Çeviri Ödülü'ne layık görüldü. 2017'de İstanbul'da öldü.

Ümit Çırak'a
ve
kurduğu atölyenin öğrencileri ile
bütün çalışanlarına, hayatımın son çeyreğine
kattıkları bütün mutluluklar için...

İçindekiler

Önsöz yerine: Kendi Hayatının Seyircisi Olabilmek	17
Benim Yazma Sorumluluğum	27
Lanetlenmiş Ağustosböcekleri	33
Yazarak Var Olmak	36
Ressam Sadi Bey'in Yakalayamadığı Kötülük	39
Selahattin Hilav ya da Boş Kalan Odalar	42
Sabahattin Eyuboğlu ve "Güncel" Ölüler	45
Bütün Ölümlere Karşı mıyız?	48
"Mavi ve Kara"dan Bugüne	51
Sanat ve Para	54
Düş ve Sanat	57
Beklan Algan Diye Bir Usta	60
Beklan Algan, Hep İnsanı Sorguladı	65
Hayat ve Ölüm	68
Bir Ayna Düşünüyorum	73
Yanlış Bir "Ölüm Kültürü" Üzerine Düşünceler	76
Bütün Bunlar, Yaşandı mı Gerçekten?	79
Tercüme Bürosu'ndan Bugüne	82
Miletoslu ya da Troyalı Olabilmek	86
Vergilius, Augustus, Lorca ve Antik Çağ Bilgeliği	93

Kültür Tarihinden Yoksunluğun İnanılmaz Sefaleti	96
Mustafa Kemal'den Alınan Öç	99
Montaigne Nasıl Özümсенir?	103
Rönesans'ı Getiren Adam: Rekin Teksoy	106
Çevirmenin Yalnızlığı	109
Edebiyat Çevirilerinde Felsefe Boyutunun Eksikliği	112
"Çevirmen Bunalımı" Üzerine Bir Deneme	115
Korku Çağı, Kafka'nın Güncelliği ve İlhan Selçuk	118
Haldun Dormen, Köy Enstitüleri ve Cehaletin Kökeni ...	121
Bir Suç Duyurusu da Benden!	124
Kültür Yerine Kültürsüzlük mü Üretiyoruz?	127
Aydın Varsayımları	130
Aydının Dili Üzerine	136
"Ağır" Aydınların Dili	142
"Alıntı Aydınlar" Üzerine Bir Çeşitleme	147
"Sessiz Savaşçı" Olmak	150
"Barış İçin Çeviriler"den Bir Alıntı	153
Savaş ve Barış Üzerine Notlar	156
Bütün Analara ve Onların Oğullarına	159
"Tarih" ve "Geçmiş" Üzerine	162
Tarih ve Yalan	165
Yaşanamayan Bir Tarih İçin Ağıt	168
"Zaman"dan Kalanlar	171
"Zaman Her Şeyi Kemirir.."	174
Sanatta Şimdiki Zaman Üzerine Bir Deneme	176
Sanat ve "Dünyanın Sonu"	179
Sanatçının Gücü	182
Ahlak ve Özgürlük	185
Korku Zamanlarında Yaşamak	188

Nefret Kültürü ve Yarının Tarihi	191
Onat Kutlar ve “Kaos”un Kültürünü Yazmak	197
Bir Yaşama Biçimi Olarak İnsan Hakları	200
Bir Dil, Nasıl “Bilinir”?	204
1923 Devrimi Açısından Süreklilik ve Kalıcılık	207
“Tek Adam”ı Yeniden Okurken	210
Jean Genet, Üniversite ve Küreselleşme Kültürü	213
Neden Okumak? Nasıl Okutmak?	216
Bir Günde Kararan Bir Dünya İçin Nasıl Bir Kültür?	219
Karşı Köşeye de Gidebilmenin Kültürü	222
Gölgelerden Gerçeklere	225
Siyah ve Beyaz	229
Yarası Olanın Gocunması İçin	232
Heryerdelik ve Hiçbiryerdelik	236
Ben de Katılabılırdim	240
“Karartma Geceleri”	243
Yalnızlık Denilen O İç Kale	246
Hayatın Sessiz Dersleri	249
Yaşadığının Ahlakını Savunabilmek	252
Sevgi Kültürü Üzerine Bir Deneme	255
Düşünce Toplumundan İnanç Toplumuna Gerileyiş	262
Düşünceden Korkmanın Bedeli	265
Okumak ve Şaşırmak	269
Sanatçının Görme Eylemi	271
Gelenek Bekçiliği, Sıradanlık ve Yaratıcılık	276
İki Roman Arasında	279
Niteliksiz Yaşamak ve “Üçüncü Reich”	282
Yaşadıklarımız ve Göremediklerimiz Üzerine	285
Yazılı Dostlar	288

Üniversiteli Kimliği	290
Yeni Bir Yabancılaşmanın Eşiğinde miyiz? Veya Kültürel Kimlik ve Yabancı Dilde Üniversite Eğitimi	294
Kültürel Kimliksizliğimizin Çifte Kökeni	300
Bizans'tan Bize Ne?	303
Evet, Dilimiz	308
Evrenselliği Sorgulamak	311
Efsane Özlemlerinin Ucuzluğu	313
Biraz da Birey Yetiştirsek!	316
Ben'in Sorumluluğu	319
Ben'in Savaşımı ve Yıkımı	322
Dorian Gray'den Bugüne	325
"Savaşa Karşı Yazmak..."	328
Biz Sevmeyi Ne Zaman Unuttuk?	331
Modern Sanat, Sevgisizlik ve Kader	334
Hayatın Tenha Yolları	337
Sonsuzluğa Kilitlenmek	340
Rengini Belli Etmenin Bedeli	343
Düzmece Özgürlüklerin ve Düzmece Devrimciliğin Dayanılmaz Ağırlığı	346
Musil, Goethe ve Rilke ile Zamanı Paylaşmak	351
Yazar, Yazdıklarında Ne Kadar Vardır?	354
İrili Ufaklı Kentsoylular Üzerine Bir Deneme	357
Batı ile Doğu, Kurumlaştırmak ve Kurutmak	361
Bir Güneş Adam: Nermi Uygur	364
Omurgalı Aydınlar	367
Omurgasız Aydınlar	370
Bilgeler Toplumu ve Küçük İnsanlar	373
"Benden Sonra Tufan Olmasın!"	376
Bir Çelişkinin Temel Kaynağı	379

“Bir Gün, Tıpkı Şimdi Benim Olduđum Yaşta...”	382
Batılı DüŐünen Aydın ve Din Kurumu	385
Sokrates Eğitimi	389
Bilinç ve Bilimsellik	392
“EleŐtirelilik” Korkusunun Sorgulanması	395

Önsöz yerine: Kendi Hayatının Seyircisi Olabilmek

Aslında yaklaşık sekiz-dokuz yıllık bir aradan sonra hazırladığım bu yeni denemeler kitabım için yeni bir önsöz düşünmüştüm. Fakat kitaba alacağım denemelere topluca baktığımda, onca “eski”ye zorunlu atıf karşısında neyin gerçek anlamda “yeni” sayılabileceği sorusu aklıma takıldı.

Sanırım “yeni” sözcüğünün kimi zaman bizlere, hayatın aslında birbirinden bağımsız kısa öykülerden oluşmadığını, ama bir nehir-roman olduğunu unutturabilmek gibi bir sakıncası da var. Yani elbette neredeyse her gün “yeni” diye nitelendirilebilecek bir şeyler olmakta. Gelgelelim bunların çoğu gerçekte yalnızca tarih bağlamında “yeni”, sırf bugünlerde gerçekleşmelerinden ötürü “yeni” sayılıyor. Gerçekte ise “bugün” olanların pek çoğu inanılmaz ölçüde “eski”. Ortada çoğunlukla sadece bir kılık ve maske değiştirilmişlik durumu var.

Elbette eskileri “yeniden” ve “yeni zamanlarda” yaşamının da beraberinde getirdiği bir farklılıktan söz edilebilir. Ama yine de şu “yeni zamanlar”a fazla takılıp eski ile özellikle nedensellik bağlarını koparmanın pek akıllıca bir iş olmadığını düşünüyorum.

İşte bu düşüncenin rehberliğinde eski deneme kitaplarımı karıştırırken, en yenisi on iki yıllık iki dene-

memde, “Kendi Yaşamının Seyircisi Olabilmek” ve “Pahalı Yaşamak” başlıklı denemelerde, hep hayatımın dönüm noktası saydıklarımın, yaşamışlıklarımın ve yaşamamışlıklarımın, beni bir zamanlar yaşatanların ve öldürenlerin çok geniş diyebileceğim bir özetini buldum. Ve bunun üzerine bugünkü “yenilerimi” o özetlerle dengelemeye, böylece de bir bütün sağlamaya karar verdim.

Bu satırları, hayatımın yetmiş iki yılını geride bırakmaya başladığım günlerde, 2012 yılının Mart ayı başlarında yazıyorum. Yaşlanmanın ya da ihtiyarlaşmanın neresinde olduğumu sorguluyor değilim. Ama bu hayat yolu boyunca kendi hayatımın seyircisi de olabilmeyi, bir de pahalı yaşamaktan hiçbir zaman vazgeçmemeyi hep önemsemiş olduğumun da bilincindeyim. Bundan ötürü, vermek istediğim özetin çıkış noktalarını doğru seçtiğim kanısındayım.

Herhalde şimdiye kadar pek çok yerde okumuşumdur: “İnsan, *aynı zamanda* toplumsal bir varlıktır.”

Şu “aynı zamanda”yı özellikle italik yazdım, çünkü sanırım insan sürüleşmenin belli bir noktasından öteye geçtiğinde ve geçtiği ölçüde “aynı zamanda” söylemine yer vermeyi gittikçe daha bir unutmaya başlıyor. Günlük hayatın sıradanlığı içerisinde artık erimeye yüz tuttuğunda, bu defa aşırı toplumsallaşıp, *aynı zamanda* bir başka şey, üstelik çok önemli bir şey, yani *kendisi* olduğunu, olması gerektiğini görmezlikten gelmeye başlıyor.

Böyle bir eylemin tek sonucu ise, insanın iç dünyasına ihtiyaç duyduğunda orada sadece uçsuz bucaksız bir boşlukla karşılaşması. Montaigne’in deyişiyle, “kendi iç kalelerini kuramayanlar”, günün birinde o iç dünyada sığınacak bir yer, bir güç kaynağı bulamaz oluyorlar.

Bu nedenle, kendi hayatının da seyircisi olabilmek ve bunun için olabildiğince fırsat yaratmak, bence ha-

yatta olup bitenleri bilgece bir tutumla karşılayabilmenin önkoşulu. Çünkü insan, ancak bu koşulu yerine getirebildiği takdirde “*aynı zamanda* bir toplumsal varlık” olmanın gerçek anlamını kavrayabiliyor. Sürüleşmenin sınırları içerisine hapsolmakla kalmayıp gerçek anlamda toplumsallaşmanın en sağlıklı yolu da, hayatını aynı zamanda bir *birey* olarak kurgulayabilmekten geçiyor.

Üzerinde düşünülmemiş, dürüstçe hesaplaşma konusu yapılmamış bir Ben’in *toplumsallığı*, bir yanılısama olmanın ötesine geçemez.

Akla gelebilecek her şeye seyirci olmayı doğal karşılamak, ama kendi hayatımızın seyircisi de olabilmeyi genellikle hiç düşünmemek; bu, büyük bir olasılıkla *zaten* o hayatın içinde bulunduğu düşüncesinden kaynaklanma bir tavır. Gelgelelim bu, bir tiyatro sahnesindeki gibi –doğal olarak– sahneyi bir bütün halinde görememelerinden farklı bir durum. Oysa bunun yerine yapılması gereken, insanın kendisini zaman zaman hayatının sınır boylarına çekmesi, olup bitenleri onlarla olabildiğince özdeşleşmeksizin bir süre izlemesidir.

Kendi hayatı karşısında seyirci konumunu almak, insana her şeyden önce bütün yerleşik yargılarını, kökleşmiş düşüncelerini yeniden sınama fırsatını verir. Bu fırsatın değerlendirilmesiyle, bazı doğru sanılanların yanlış, bazı yanlışların da aslında doğru olduğu sonucuna varılabilir. Ve hepsinden önemlisi, güncelliğini ve önemini hiç yitirmeyecek bir noktaya, hayatın anlamına ilişkin olarak daha somut bakış açılarına ulaşılabilir.

Bu, insanın kendi hayatı karşısında *eleştirel* bir tutum alması demek olur.

Hayatın anlamına gelince, kanımca bu konu ne fazla büyütülmeli ne de hayatla bağlantıyı kesecek ölçüde soyutlaştırılmalı. Bu bağlamda bilinmesi en çok önem taşı-

yan nokta belki de şudur: Hayatın *genel* anlamı diye bir şey yoktur; her hayatın *kendine özgü* bir anlamı vardır ve o hayatın sahibinin insan ve birey olmak adına asıl yapması gereken, hayatın anlamını kendisiyle ilintisiz soyut düzlemlere sürüklemek değil, fakat kendine düzenleyeceği yolculuklar aracılığıyla kendi hayatının anlamına varabilmektir.

Kendi hayatının yalnızca yaşayanı değil *seyircisi de* olabilmek, işte bu yüzden çok gerekli.

Ben, kendi hayatımın bir dönüm noktasında, hayatla ölüm, yaşamakla yaşamamak arasında sanki bir kararın arifesine vardığımı düşündüğüm bir gece, bunu yaptım. Hayatımı, başkasınınmış gibi seyre daldım.

Ve durduğum yerde epey bir süre sonra anladım ki, ben hayatımı o âna kadar çok *pahalı* yaşamışım...

Adı Ahmet, soyadı Cemal.

O da benim gibi, bir ittihatçı Paşa'nın torunu ve ölünceye kadar alkol bağımlısı bir babanın oğlu. Bugün bile tam anlayamadığı nedenlerden ötürü, babasının ailesince hep dışlanmış. Hem de öylesine dışlanmış ki, örneğin baba tarafından üçüncü kuşaktan bir kız üye ülkenin en zengin sanayicilerinden birine gelin giderken, büyük otellerden birinde yapılan düğüne bile aileden sayılıp çağrılmamış. Sonradan kulağına gelenlere bakılırsa, belki düğüne giyecek doğru dürüst birtakım elbisesinin olmayabileceğinden, dolayısıyla da o zengin düğününe yakışmayacak bir pejmürdelikle ortalıkta dolanabileceğinden korkulmuş.

Evet, bu hep pahalı yaşadığı, hesabını hiç bilemediği –o hesapların adı hiçbir zaman tam konmaksızın!– söylenen adaşım da tıpkı benim gibi, ilkokuldan sonra yabancı bir liseye verilmiş. Ama lisedeki öğrenimini, babası sonunda içkiye ve orospulara para yetiştiremez ol-

duğundan, ancak babasının patronunun, çocuğun haline acıyan patronunun parasal yardımlarıyla tamamlayabilmiş. Ve yabancı bir lisede okumanın bedelini, yıllık kitap ve defter giderlerinin listesini bile babasına değil ama bir yabancıya vermekten kaynaklanan derin bir aşağılık duygusuyla, yani çok pahalı ödemiş.

Sanırım pahalı yaşama alışkanlığını da böyle edinmiş...

Üniversiteyi, hem annesine hem de kendine bakmak zorunda olduğu için, çalışarak ve –öyle bütünleme-ye falan kalacak lüksü olmadığından– tam dört yılda bitirivermiş. Ardından, pahalıya patlamış olan geçmişine bakarak akıllanacak ve bir an önce “yolunu bulmaya” kalkışacak yerde, akademik kariyer yapma, biliminsanı olma tutkusuna kapılmış. Çünkü yaşadığı ülkede o yıllarda bilimin yolu hâlâ akademisyenlikten ve üniversiteden geçebiliyormuş. Ama, hocalarının “çok parlak” diye nitelendirdikleri bir doktora öncesi eğitiminden sonra, artık parasal gücünü bütünüyle yitirdiğinden, tezini vermeden akademik hayatını da noktalamış. (Bu arada, Roma Hukuku alanında doktora seminerini bitirme tezi olarak “Roma Hukukunda ‘Libertas’, yani ‘Özgürlük’ Kavramı” diye çok güç bir konu seçmiş. Fakat semineri yöneten Prof. Dr. Türkân Rado, tezi çok beğenerek birkaç nüshasını ciltlettirmiş ve bir cildini de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nin kütüphanesine koydurmuş.)

Her neyse...

Gelgelelim “alışmış, kudurmuştan beter olduğundan” adaşım, karşısına çıkan olanaklara ve yapılan parlak önerilere rağmen, şansını yine para getirecek işlerde değil, fakat bu konuda en kısır sayılabilecek alanlarda denemiş. “Ben, edebiyat çevirileri yapacağım!” diye tutturmuş. Bu arada daha ilkokul sıralarında edindiği bir alışkanlıktan, kitap okuma ve –daha da kötüsü– *kitap satın alma* alışkanlığından da vazgeçememiş. O yıllarda

evde çoğu zaman sade suya makarnadan başka yiyecek yokken kimi zaman borçlanarak kitap satın almayı sürdürmüş. Böylece zamanın akışı içerisinde kitaplığı giderek büyürken, annesi ile birlikte yaşadığı kira evindeki eşyalar da giderek daha dökülür olmuş. Bu arada, baba tarafındaki aile büyüklerinden biri öldüğünde, ailenin öteki üyeleri merhumenin evindeki eşyaları “torunlara” dağıtmaya karar vermişler. Ama değerli parçalar “öteki” torunlara giderken adaşım yalnızca eskicilerin bile dönüp bakmayacakları kadar partial bir koltuğa layık görölmüş. Aslında belki de böylece kendisine, pahalı hayatını biraz olsun “ucuzlatması” yolunda bir uyarıda bulunulmuş. Gelgelelim evindeki kitaplara demirbaş eşya, asıl eşyalara ise gereksiz yer tutan nesnelere gözüyle bakmaya çoktan alışmış olan adaşım, o koltuğu “okuma koltuğu yaparım” diyerek ve hiç gocunmaksızın alıp evine götürmüş.

Her neyse.

Yıllar geçmiş, adaşımın evinde bulunan, başkalarının yazdığı kitaplara zaman içerisinde kendi çevirdiği ve yazdığı kitaplar eklenmiş, raflar uzadıkça uzamış; çeviri ve yazma alanı yalnızca edebiyatla sınırlı olmaktan çıkıp felsefeye, tarihe, sanata, estetiğe kadar sarkmış. Onlara, çeşitli dergilere ve gazetelere yazdığı, sayısını kendisinin de çoktan unuttuğu yazılar da eklenmiş. Ne var ki, bütün bunlar onun “pahalı” yaşadığı gerçeğini bir türlü değiştirememiş. Çünkü hayatı boyunca yaptığı bütün çevirilere ve kaleme aldığı kitaplara karşılık ödenen para, hep en küçüğünden bir daire almak için gerekli paranın bile çok ama çok gerisinde kalmış.

Öte yandan işin aslına bakarsak eğer, şunu da belirtmemiz gerekir ki, adaşımın böyle kaygıları hiç olmadı. Onun kendine ait herhangi bir gelecek için güvence aradığını hiç görmedim ve duymadım. Ve adaşım, bugün artık yetmişini aşmış olmasına rağmen, hâlâ bir kira

evinde oturuyor. Kimi aylar telefon, elektrik ya da su faturasının biraz fazla gelmesiyle hâlâ ciddi sıkıntılarla karşılaşabiliyor. Gerçi bu duruma alışkın olmadığı söylenemez; çünkü seçimleri, onu hayatı boyunca “borç” kavramıyla kardeş kıldı. Ödeyebildiği, çoğu zaman ise zamanında ödeyemediği, bu yüzden “yasal yollar”ın kapısına geldiği borçlarıyla. Kısacası, hayatının bedelini hâlâ çok pahalı ödüyor. Ama bütün bunlara rağmen uslanmış değil ve görünüşe bakılırsa böyle bir umut artık hiç yok.

Bunca güvenceden yoksun bir hayatta kendisini ilerde çok daha zor günler de bekliyor olabilir.

Ama o, buna hiç aldırıyor.

Ve doğrusunu söylemek gerekirse eğer, adaşımı bu tutumundan ötürü suçlayamıyorum. Başkaları gibi, “Çok pahalı yaşıyorsun, geleceğin ne olacak?” diye soramıyorum.

Çünkü, diyorum kendi kendime, artık her şeyin çoktandır ucuza gitmeye başladığı bir ortamda ve zamanda, belki hayatını *ucuzlatmamakta* direnmek de –en azından bazıları için– ayakta kalabilmenin kendine özgü bir yoludur...

Adaşıma ait son bir anekdot.

Üniversitede çalıştığı yıllardan birinde, resmî görevi dolayısıyla kendisinden “mal beyanında” bulunması istenmişti.

Ama adaşım, böyle bir beyanda bulunamadı.

Ve kendini bildi bileli hep çeviri yapmak, yazı yazmak, öğrenci yetiştirmek gibi, en azından bilinen anlamda “mal” üretmeyen işlere saplanıp kalmış biri olarak, bu son olay, yani kendisinden mallarını yazılı olarak beyan etmesinin istenmesi karşısında, neyin mal sayıldığı, neyin sayılmadığı, “çulsuzluğun” ne olduğu ya da olmadığı konusunda bir defa daha kafası karıştı.

Evet, dediğim gibi, adaşım mal beyanında bulunamadı, çünkü böyle bir beyanda bulunması için kendisine verilen belgede “mal” diye sayılanların hiçbiri, ondaki “mallara” uymuyordu.

En başta “taşınmazlar” diye bir bölüm vardı; orayı geçmesi kolay oldu. Çünkü taşınmazlar hukukunun tanımalarına uyan herhangi bir taşınmazı hiçbir zaman olmamıştı. Buna karşılık son on yılda üç defa kira evi değiştirmek yüzünden sahip olduğu her şey iyice “taşınır” hale geldiğinden, adaşım kendisine ancak “taşınırlar” sütununda yer bulabileceğini düşündü.

Gelgelelim o sütuna geçtiğinde, yeni bir düş kırıklığı ile karşılaştı. Çünkü orada sayılan taşınırlarla örtüşebilen bir taşınırı yoktu. Örneğin “hisse senetleri” denmişti. Adaşım, hayatı boyunca borç senetleriyle hep çok yakın ilişkiler kurmasına karşılık, herhangi bir hisse senedine elini bile değdirmemişti.

Belgenin bir başka yerinde, “Mücevherler ve altın ya da gümüş takımlar gibi kıymetli eşya...” denmişti; adaşımın evinde ise rahmetli babaannesinden merhum pederinin rica minnet kopardığı dört adet –dolayısıyla hiçbir “takım” kavramının çatısı altına giremeyecek– gümüş tatlı kaşığından başka gümüş yoktu.

Daha aşağıda, “Banka hesaplarındaki paralar...” diye bir soru vardı. Adaşım, o soruyu da, o zamanlar elli üç yaşında olduğundan ve o yaşta kimilerine gülünç gözükmeyi, tüm “anti-konformizmine” rağmen göze alamadığından, cevapsız bırakmayı yeğlemişti.

“Peki ama, benim hiç mi bir şeyim yok?” diye düşünmüştü bir an. Hatta, olmayan bir şeyleri var diye yazmayı da aklından geçirmişti. Fakat sonra olan malları beyan etmemek gibi, belki olmayan malları beyan etmek de suçtur diye düşünmüştü ve bu konuda yalan söylemekten vazgeçmişti.

Çokyünlü edebiyatçı Ahmet Cemal, kültür hayatımıza unutulmaz katkılar yapmaya devam ediyor.

Edebiyatımızın ve düşünce dünyamızın öncü kalemlerinden Ahmet Cemal, deneme yazınımıza bir kere daha unutulmayacak bir katkıda bulunuyor. Yazarın yeni denemelerini topladığı *Lanetlenmiş Ağustosböcekleri*, edebiyattan sinemaya, tiyatrodan resme, çeviri uğraşından politikanın sanata etkisine dek uzanan yazılardan oluşuyor. Kültür hayatımızın son on yılında yaşanan olayları, tartışmaları, gündem oluşturan konuları günü gününe ele alan, ama güncelle asla sınırlı kalmayan yazılar bunlar... Cemal, yaşamın getirdiklerinden, okuduğu bir kitaptan, katıldığı bir tartışmadan yola çıkarak insanı her çağda, her yaşta ilgilendirecek sonuçlara varıyor.

Kurumuş gırtlaklardan bir çığlıktır yükseldi, bir müzik de diyebilirim buna, vahşi bir şarkı, tepeden aşağı, yolun üzerinden denize doğru yuvarlandı. Olduğumuz yerde kalakaldık ve korkuyla birbirimize baktık. Çünkü ağustosböcekleri de bir zamanlar insandı. Hep şarkı söyleyebilmek için yemeye, içmeye ve sevmeye son verdiler. Şarkılara kaçışları sırasında gittikçe daha kuruyup küçüldüler; şimdi ise özlemleriyle yitik, özlemleriyle büyülenmiş olarak şarkılar söyleyip duruyorlar – ama aynı zamanda da lanetlenmiş olarak, sesleri insan sesi olmaktan çıktığı için...

Kapak resmi: ETIEN JONES

ISBN 978-975-07-1521-1

9 789750 715211